

In maart 1977 tijdens een studiemiddag bij het orgel van de Dom in Utrecht. Bert Matter zit aan de klavieren. Achter hem staat Johan van Dommele. Op de achtergrond zien we student Johan Melsinga.

Drie anekdotes over Johan van Dommele

Op 29 juni 2024 overleed in Arnhem Johan van Dommele op 97-jarige leeftijd. Hij was jarenlang organist van de Eusebiuskerk van Arnhem, hoofdvakdocent orgel en adjunct-directeur aan het Arnhems Conservatorium. Op 22 september 2024 was er in de Nieuwe Kerk van Arnhem een herdenkingsbijeenkomst. Na afloop mochten de aanwezigen een boekwerk meenemen getiteld *Het leven van Johan van Dommele – Biografie*. Het boek (94 pagina's) werd geschreven door zoon Rik van Dommele. Het omslagontwerp is van kleindochter Iris van Dommele. Het integer geschreven en fraai geïllustreerde boek was de "eerste en enige druk" in een beperkte oplage.

Tekst: Dirk Molenaar

De eerste keer dat ik Van Dommele ontmoette was in 1969 toen mijn orgelleermeester Johan van Meurs mij had gevraagd of ik wilde registreren bij een concert van Van Dommele op het orgel van de Akerk in Groningen. Van 1972- 1977 studeerde ik orgel aan het Arnhems Conservatorium bij Bert Matter. In het afrondende tweede jaar van mijn opleiding

Protestantse Kerkmuziek, 1977-1978, had ik les van Van Dommele. In de jaren tachtig en negentig ontmoetten we elkaar toen hij concerten in Leens en Eenrum gaf en hij tevens meewerkte aan een jubileum-cd van de Stichting Hinszorgel Leens. In 2001 hebben Van Dommele en ik een poos heel geanimeerd gepraat na afloop van een concert van mij in de

Eusebiuskerk. In 2002 hadden we met hem, Bert Matter en een paar oud-studenten een gezellige driedaagse orgelexcursie naar Freiberg en omgeving, georganiseerd door Gijs van Schoonhoven. Hierna hebben we elkaar niet meer gesproken. Ik had hem nog wel eens willen bellen, maar dat bleef erbij ...

In de biografie wordt op diverse plaatsen Van Dommeles droge humor genoemd. Ik geef u daarvan drie voorbeelden, waarvan twee uit eigen ervaring.

Druk bezig

Wij als studenten uit de orgelklas (1972-1977) van het Arnheems Conservatorium stoorden ons in de kantine regelmatig aan een groepje studenten schoolmuziek. We vonden ze luidruchtig en druk. Toen ze er eens niet waren, wreef ik nadrukkelijk in mijn handen en zei: ‘Hè, het is hier koud, gooi eens een schoolmusicus op het vuur!’ Daar werd om gelachen. Dat Van Dommele dit blijkbaar via via moet hebben gehoord, kwam ik pas meer dan een jaar later achter. Ik was reeds afgestudeerd, maar had nog regelmatig contact met hem, want hij had mij jaren eerder gevraagd of ik orgeladviseur wilde worden bij de OAC, de Orgel Advies Commissie van de Gereformeerde Kerk. Sindsdien liep ik mee als aspirant-lid bij diverse orgeladviseurs en dus ook bij Van Dommele zelf. Op zeker moment had hij mij gevraagd of ik na werktijd bij hem wilde komen naar zijn kamer op het Conservatorium, om daarna ergens een orgel te gaan bezoeken. Toen ik aanklopte, vroeg Van Dommele of hij nog een paar telefoontjes mocht afhandelen. Hij nodigde mij uit om aan een tafeltje te gaan zitten. Bij de meeste telefoontjes ging het over hetzelfde onderwerp: vooropleiding plus schoolmuziek, tweede jaar schoolmuziek, examen schoolmuziek. Na het laatste telefoontje pakte Van Dommele zijn papieren bij elkaar, stond op en zei tegen mij: ”Nou, je hoort het zeker wel hè Dirk, we zijn hier nog steeds druk met de brandstofvoorziening bezig!”

Ik moest eerst even diep nadenken wat hij dáár nou mee bedoelde

Nóg vier

Op een zaterdagmorgen begin 1974 reed ik met Van Dommele mee naar Winschoten. Daar was orgelmaker Bas

Blank bezig met de opbouw van een nieuw orgel in de Gereformeerde Vennekkerk. Van Dommele en Chris Hanegraaff waren als adviseurs van de OAC betrokken bij de realisatie van dit instrument. Ik was mee als aspirant-adviseur. In Winschoten was er eerst koffiedrinken met de plaatselijke orgelcommissie, de orgelmaker en een werknemer. Daarna gingen we met zijn allen naar het orgel, waarvan alle achterluiken nog niet waren aangebracht. Alles werd nauwkeurig bekeken. Het eerste punt van enige discussie was dat de bediening van de tremulant te luidruchtig werd bevonden. Tijdens het geanimeerde praten wat er op volgde nam Van Dommele stilletjes een laddertje om in de linker pedaaltoren te kijken. Even later onderbrak hij verheven boven de groep het drukke gepraat.

“Zeg meneer Blank!”

“Ja meneer Van Dommele.”

“Waarom is er karton geplakt bij het bovenlabium van die Bourdonpijpen?”

Blank verontschuldigde zich in een veelheid van woorden wat neerkwam op: iets te hoog opgesneden per ongeluk, bij winddrukproeven. “Maar het maakt voor de klank echt niets uit hoor, meneer Van Dommele!”

“Ik tel er hier drie, vier, eh vijf.”

“Dat zijn ze dan ook allemaal hoor, meneer Van Dommele, verder niet!”

“Oh.”

De geanimeerde praat ging verder en niemand lette meer op Van Dommele, al hield ik hem wél in de gaten, want dit waren leermomenten voor mij. Even later klonk het vanaf het laddertje, nu tegen de réchter pedaaltoren: “Zeg meneer Blank!”

“Ja, meneer Van Dommele!”

Opeens sprak Van Dommele op quasi geheimzinnige toon en wees schalks naar binnen. “Hier staan er ook nog vier van zulke hoor!”

Ernstige overtreding

De volgende anekdote werd genoteerd door Gijs van Schoonhoven.

Johan van Dommele had een zeldzaam oriëntatievermogen. Als hij eenmaal ergens geweest was met de auto reed hij er foutloos heen bij een volgende keer. Maar toen de orgelklas van het Arnheems Conservatorium in 1976 naar de DDR ging, werd hij geconfronteerd met wegen die hij nog niet kende. Joost Langeveld, Ramona (een Oost-Duitse gids, die niet van onze zijde week) en Gijs van Schoonhoven zaten bij hem in de auto.

Men moet weten, dat de autosnelwegen in de DDR geen middenberm kenden. Toen Johan op een gegeven moment merkte dat hij verkeerd was gereden, draaide hij het stuur resoluut om en belandden we op de andere helft van de weg, nu wel in de goede richting. Ramona was in alle staten, en liet luid en overduidelijk merken, dat dit een zeer ernstige overtreding was! Ze maakte een angstige indruk, misschien bang dat ze door deze daad van zo’n Nederlandse organist naar Siberië gestuurd zou worden. Het was daarna een paar minuten stil in de auto; we waren allemaal flink onder de indruk. Toen draaide Van Dommele zich naar ons om en zei: “Ja, ja jongens, dat was geloof ik wel héél erg wat ik net heb gedaan.” Hij wachtte even en zei toen: “Maar weten jullie wat nog véél erger is?” – en daar kwam voor ons weer die bekende opgestoken wijsvinger van zijn rechterhand – “Parallele kwinten maken!”